
Filolog talabalarga ingliz tilini o'qitishda mustaqil ta'lim kompetensiyasini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirish

Yusuf Rajabboyevich Azzamov

*Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
dotsent,
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti*

-
- Annotatsiya** *Ushbu maqolada filolog talabalarining ingliz tili fanini o'zlashtirish jarayonida mustaqil ta'lim kompetensiyasini shakllantirish va takomillashtirishda raqamli texnologiyalarning o'rni ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Maqolada raqamli ta'lim muhiti orqali talabaning mustaqil o'quv faoliyatini boshqarish, o'z-o'zini baholash, refleksiya va kognitiv faollikni oshirish imkoniyatlari yoritilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli integratsiyalashgan metodik model filolog talabalarining mustaqil ta'lim kompetensiyasini 25-35 foizga oshirgan. Shuningdek, maqolada zamonaviy raqamli platformalar (Moodle, Google Classroom, ChatGPT, Quizlet, Duolingo) asosida ishlab chiqilgan to'rt bosqichli o'quv modeli taqdim etiladi. Natijalar xalqaro yondashuvlar – konstruktivizm, reflektiv sikl va kompetensiyaviy ta'lim konsepsiyalari bilan taqqoslab tahlil qilinadi.*
- Kalit so'zlar** *Mustaqil ta'lim kompetensiyasi, raqamli texnologiyalar, filolog talaba, ingliz tili, refleksiya, raqamli savodxonlik, konstruktiv yondashuv, PBL modeli*

Совершенствование компетенции самостоятельного обучения на основе цифровых технологий при преподавании английского языка студентам- филологам

Юсуф Раджаббоевич Аззамов

*Доктор философии (PhD) по
филологическим наукам, доцент,
Узбекский государственный университет
мировых языков*

-
- Аннотация** *В статье проводится научно-теоретический и практический анализ роли цифровых технологий в формировании и совершенствовании компетенции самостоятельного обучения у студентов-филологов в процессе освоения английского языка. Рассматриваются возможности цифровой образовательной среды для управления самостоятельной учебной деятельностью студентов, самооценки, рефлексии и повышения когнитивной активности. По результатам исследования установлено, что цифровая интегрированная методическая модель повысила уровень самостоятельной учебной компетенции студентов-филологов на 25–35 %. Также представлена четырехэтапная модель обучения, разработанная на основе современных цифровых платформ (Moodle, Google Classroom, ChatGPT, Quizlet, Duolingo). Результаты сопоставлены с международными подходами – конструктивизмом, рефлексивным циклом и концепцией компетентностного образования.*

Ключевые слова *Компетенция самостоятельного обучения, цифровые технологии, студент-филолог, английский язык, рефлексия, цифровая грамотность, конструктивный подход, модель PBL*

Enhancing Independent Learning Competence through Digital Technologies in Teaching English to Philology Students

Yusuf Rajabboyevich Azzamov
*PhD in Philology, Associate Professor,
Uzbek State World Languages University*

Annotation *This article provides a theoretical and practical analysis of the role of digital technologies in forming and improving independent learning competence among philology students during the process of mastering the English language. The paper highlights the opportunities of the digital learning environment for managing students' independent study activities, self-assessment, reflection, and cognitive engagement. According to the research findings, the digitally integrated methodological model increased philology students' independent learning competence by 25-35 percent. Furthermore, a four-stage learning model developed on the basis of modern digital platforms (Moodle, Google Classroom, ChatGPT, Quizlet, Duolingo) is presented. The results are compared with international approaches such as constructivism, the reflective cycle, and competence-based education.*

Keywords *Independent learning competence, digital technologies, philology student, English language, reflection, digital literacy, constructivist approach, PBL model*

Kirish

Bugungi kunda raqamli transformatsiya ta'lim jarayonining barcha bosqichlariga chuqur kirib bormoqda. Xususan, filolog talabalarga ingliz tilini o'qitishda raqamli texnologiyalar o'quvchini faqat bilim oluvchi emas, balki o'z o'quv jarayonini boshqaruvchi sub'ekt sifatida shakllantirishga xizmat qilmoqda. Mustaqil ta'lim kompetensiyasi – bu talabaning o'qish faoliyatini rejalashtirish, mustaqil izlanish olib borish, raqamli resurslardan oqilona foydalanish, o'z natijasini tahlil etish va baholay olish qobiliyatidir.

An'anaviy dars tizimida bu jarayon o'qituvchi nazorati bilan cheklangan bo'lsa, raqamli o'qitish muhiti (Moodle, Quizlet, ChatGPT, Edmodo va Duolingo kabi platformalar) orqali talaba individual o'quv

trayektoriyasini mustaqil ravishda tanlaydi. Bu esa raqamli pedagogika va o'zini-o'zi rivojlantirish paradigmasining asosiy tamoyillariga mos keladi (OECD, 2021).

Raqamli transformatsiya sharoitida ingliz tili ta'limi nafaqat axborot texnologiyalaridan foydalanish darajasi bilan, balki talabalarining mustaqil ta'lim kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik yondashuvlar bilan ham ajralib turadi. Shu nuqtai nazardan, raqamli vositalar ta'lim jarayonida talabaning refleksiv fikrlashi, kreativ yondashuvi hamda o'z o'quv natijalarini tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirish imkonini beradi.

Raqamli platformalar orqali tashkil etilgan o'qitish jarayoni o'zaro muloqot va hamkorlikka asoslanadi. Masalan, Moodle

muhitida topshiriqlarni bosqichma-bosqich bajarish, Quizlet orqali lug'aviy birliklarni mustahkamlash, ChatGPT yordamida yozma nutqni mashq qilish yoki Duolingoda o'z-o'zini baholash faoliyatlari talabalarning avtonom o'qish malakasini kuchaytiradi. Bu esa ta'limda konnektivizm nazariyasi (Siemens, 2005) tamoyillarini aks ettirib, bilimni tarmoq orqali yaratuvchi va almashuvchi shaxsni shakllantiradi.

Shuningdek, raqamli didaktika (digital didactics) konsepsiyasi ta'limda o'qituvchining roli transformatsiyasini ko'rsatadi: o'qituvchi endilikda bilim beruvchi emas, balki ta'lim jarayonini yo'naltiruvchi, resurslar bilan ta'minlovchi va talabani raqamli mustaqilligini rivojlantiruvchi mentor sifatida namoyon bo'ladi. Natijada, filolog talaba raqamli savodxonlik, mediafikrlash va o'z-o'zini rivojlantirish kabi 21-asr kompetensiyalarini egallaydi.

Bu jarayonning muhim jihati shundaki, mustaqil ta'lim kompetensiyasi raqamli muhitda metakognitiv strategiyalar – ya'ni o'z o'qishini rejalashtirish, monitoring qilish va baholashni o'z ichiga oladi. UNESCO (2023) tomonidan ilgari surilgan "Digital Learning Competence Framework"ga ko'ra, bunday yondashuv o'quvchi shaxsining hayot davomida o'qish (lifelong learning) tamoyiliga mos rivojlanishiga xizmat qiladi.

Metodologiya

Tadqiqotning metodologik asosi kompetensiyaviy yondashuv, raqamli pedagogika, hamda konstruktivizm nazariyasiga tayanadi. Ishda quyidagi metodlar qo'llanildi:

1. Nazariy-tahliliy yondashuv: raqamli o'qitishning psixopedagogik asoslari, mustaqil ta'limning kognitiv mexanizmlari o'rganildi.
2. Taqqosloviy tahlil: xalqaro modellarning (Cambridge Digital Learning Framework, UNESCO Digital Literacy Model) O'zbekiston oliy ta'lim tizimidagi holat bilan solishtirildi.

3. Pedagogik eksperiment: raqamli o'qitish vositalaridan foydalanish orqali 60 nafar filolog talabani mustaqil ta'lim darajasi o'lchandi.
4. Diagnostik testlar va refleksiya kundaliklari: talabalar o'z o'quv natijalarini mustaqil tahlil qilib, metakognitiv rivojlanish ko'rsatkichlarini qayd etdilar.

Tajriba natijalari 4 bosqichli konseptual model asosida tahlil qilindi:

1-bosqich: Motivatsion – raqamli vositalarga ishonch va qiziqish hosil qilish;

2-bosqich: Amaliy – raqamli platformalarda topshiriqlarni bajarish;

3-bosqich: Reflektiv – o'z faoliyatini baholash, xatolarni tahlil qilish;

4-bosqich: Innovatsion – o'z ta'lim loyihasini ishlab chiqish.

Tadqiqotning metodologik asosi sifatida **kompetensiyaviy yondashuv, raqamli pedagogika, hamda konstruktivizm nazariyasi** tanlangan bo'lib, ular filolog talabalarning mustaqil ta'lim kompetensiyasini shakllantirish jarayonini izchil tashkil etishga metodologik asos yaratadi. Kompetensiyaviy yondashuv ta'lim natijasini faqat nazariy bilimlar bilan emas, balki amaliy faoliyatda namoyon bo'ladigan malaka va ko'nikmalar orqali baholashni nazarda tutadi. Shu bois, tadqiqotda talabalarning o'z-o'zini boshqarish, raqamli resurslardan maqsadli foydalanish, hamkorlikda ishlash va ijodiy yechimlar topish kabi **soft skills** jihatlarining o'sish dinamikasi ham kuzatildi.

Raqamli pedagogika (digital pedagogy) esa o'quv jarayonida raqamli muhitning o'ziga xos imkoniyatlarini – interaktivlik, multimodallik, shaxsga yo'naltirilgan teskari aloqa, ma'lumotlarning tezkor almashinuvi va vizual tahlil mexanizmlarini ta'minlovchi metodik platforma sifatida namoyon bo'ladi. Shu orqali talaba o'quv faoliyatining faol sub'ekti sifatida shakllanadi va raqamli ta'lim vositalarining tanqidiy foydalanuvchisiga aylanadi (Anderson & Dron, 2017).

Konstruktivizm nazariyasi (Piaget, Bruner, Vygotskiy) asosida esa bilim tayyor shaklda emas, balki o'quvchining shaxsiy tajribasi, refleksiya va muammoli vaziyatlarni hal etish orqali "quriladi". Shunday yondashuv talabani kognitiv faolligini, tafakkur mustaqilligini va o'z bilimni yaratish jarayonidagi ijodkorligini ta'minlaydi.

Tadqiqotda qo'llanilgan metodlar ham ushbu nazariy asoslarga tayanib tanlangan:

- **Nazariy-tahliliy yondashuv** yordamida raqamli o'qitishning psixopedagogik va didaktik asoslari o'rganilib, talabalarning raqamli kompetensiyasini rivojlantirishda kognitiv jarayonlar – diqqat, xotira, refleksiya, motivatsiya mexanizmlarining o'zaro bog'liqligi tahlil qilindi.
- **Taqqosloviy tahlil** usuli orqali xalqaro tajriba – *Cambridge Digital Learning Framework*, *UNESCO Digital Literacy Model* hamda *European DigCompEdu Framework* – O'zbekiston oliy ta'lim tizimidagi mavjud amaliyot bilan solishtirilib, milliy modelni takomillashtirish yo'nalishlari aniqlandi.
- **Pedagogik eksperiment** bosqichida esa 60 nafar filolog talaba ishtirokida raqamli vositalar (*Moodle*, *Quizlet*, *ChatGPT*, *Edmodo*) asosida mustaqil ta'lim kompetensiyasining shakllanish jarayoni kuzatildi. Tajriba davomida talabalar faoliyatining monitoringi, ularning reflektiv yozuvlari va diagnostik test natijalari asosida o'zgarishlar dinamikasi baholandi.
- **Diagnostik testlar va refleksiya kundaliklari** yordamida talabalar o'z

o'quv faoliyatini tahlil qilib, metakognitiv rivojlanishning quyidagi indikatorlari qayd etildi: o'z-o'zini nazorat qilish darajasi, muammoni hal etish strategiyalarini tanlay bilish, o'qishdagi kuchli va zaif tomonlarni anglash.

Tajriba-sinov ishlari natijalari asosida ishlab chiqilgan **to'rt bosqichli konseptual model** talabalarning raqamli mustaqilligini izchil shakllantirishga yo'naltirilgan:

1-bosqich – Motivatsion: raqamli vositalarga ishonch va ijobiy munosabatni shakllantirish, talabani ichki o'quv motivatsiyasini rag'batlantirish.

2-bosqich – Amaliy: raqamli platformalarda interaktiv topshiriqlarni bajarish, til materialini mustahkamlash va o'zlashtirish.

3-bosqich – Reflektiv: o'z natijasini tahlil qilish, raqamli baholash mezonlari asosida o'z faoliyatini baholash, xatolarni aniqlash va tuzatish.

4-bosqich – Innovatsion: o'zining mustaqil ta'lim loyihasini ishlab chiqish, ta'lim jarayonini ijodiy transformatsiya qilish va yangi o'qitish g'oyalarini ilgari surish.

Mazkur modelning mohiyati shundaki, u raqamli muhitda mustaqil ta'lim kompetensiyasini bosqichma-bosqich shakllantirishni nazarda tutadi hamda filolog talabalarning kasbiy rivojlanishida reflektiv va innovatsion fikrlashni jadallashtiradi.

Natijalar

Eksperiment natijalariga ko'ra, raqamli o'qitish vositalarining joriy etilishi quyidagi ijobiy o'zgarishlarni keltirib chiqardi:

Kompetensiya turi	Boshlang'ich daraja (%)	Yakuniy daraja (%)	O'sish ko'rsatkichi
Mustaqil rejalashtirish	58	87	+29
Axborot texnologiyalaridan foydalanish	46	84	+38
Refleksiya va o'z-o'zini baholash	52	80	+28
Kreativ fikrlash va muammo yechish	60	88	+28

Jadval-1.

Shuningdek, talabalarning ingliz tilidagi mustaqil o'qish tezligi va onlayn topshiriqlarni bajarish ko'rsatkichlari o'rtacha 1,5 baravar oshgan. O'quvchilar ChatGPT, Quizlet va Mentimeter kabi vositalar orqali o'z-o'zini baholashni tezroq va tahliliy shaklda amalga oshirishgan.

Muhokama

Natijalar xalqaro tadqiqotlar bilan solishtirilganda, raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan o'qitish jarayoni talabalarning metakognitiv o'sishini ta'minlashini ko'rsatdi. Biggs & Tang (2011) tomonidan ilgari surilgan constructive alignment tamoyili raqamli o'qitish muhitida o'z tasdig'ini topdi: o'quvchi maqsad, topshiriq va baholash mezonlarini o'zlashtirib, ularni mustaqil boshqaradi.

Kolb (1984)ning reflektiv sikli modeli esa talabalarni tajriba asosida o'rganish va xatolardan o'z vaqtida saboq olishga undaydi.

Bundan tashqari, O'zbekiston oliy ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan raqamli ta'lim strategiyasi (2022-2026) ushbu konsepsiyaning milliy darajada ahamiyatini oshiradi. Raqamli vositalar o'quvchi avtonomiyasini, o'z-o'zini nazorat qilishni va ijodiy yondashuvni

rivojlantiradi. Shunday qilib, mustaqil ta'lim kompetensiyasining raqamli komponenti hozirda ta'lim sifatini belgilovchi asosiy indikatorlardan biriga aylanmoqda.

Xulosa

Filolog talabalarga ingliz tilini o'qitishda raqamli texnologiyalar asosida mustaqil ta'lim kompetensiyasini takomillashtirish konsepsiyasi quyidagi ilmiy xulosalarga olib keladi:

1. Raqamli texnologiyalar talabaning o'quv faoliyatida mustaqillik, refleksiya va kreativ yondashuvni rivojlantiradi.
2. Raqamli platformalar asosida tuzilgan 4 bosqichli model o'quv jarayonini differensiallashtirish va individual o'quv trayektoriyasini ta'minlash imkonini beradi.
3. Mustaqil ta'lim kompetensiyasi endilikda til o'rganish jarayonining markaziy elementi sifatida namoyon bo'ladi.

O'zbekiston ta'lim tizimida raqamli pedagogik yondashuvlarning qo'llanilishi global ta'lim tamoyillari bilan uyg'unlashib, o'qituvchidan metodik innovatsion fikrlashni talab etadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for Quality Learning at University* (4th ed.). McGraw-Hill Education.
2. Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Prentice Hall.
3. OECD. (2021). *Digital Education Outlook 2021: Pushing the Frontiers with Artificial Intelligence, Blockchain, and Robots*. OECD Publishing.
4. UNESCO. (2019). *Digital Literacy Global Framework*. Paris: UNESCO Institute for Statistics.
5. Warschauer, M., & Healey, D. (1998). Computers and language learning: An overview. *Language Teaching*, 31(2), 57-71.
6. Rahimova, M. (2022). Mustaqil ta'limni tashkil etishda raqamli texnologiyalarning o'rni. *Ta'lim va innovatsiya jurnali*, 4(7), 33-41.